

**Regionmuseet
Kristianstad**
Landsantikvarien i Skåne

Helene Stalin Åkesson
Antikvarie
Helene.stalin@regionmuseet.se
0709-640 604

Dnr: K12.20-230-18, 1076

Ert dnr:

Lund 2018-06-08

Östra Göinge kommun
Ref: Sherif Hosny
Storgatan 4
289 41 Broby

Yttrande inför ombyggnad av f d skofabriken i Knislinge, fastigheten Lejonet 3, Östra Göinge kommun

Bakgrund

Regionmuseet Kristianstad kontaktades under våren 2018 av Östra Göinge kommun angående en ombyggnad av skofabriken i Knislinge. Förutom att inrymma olika verksamheter i den stora huvudbyggnaden skulle delar av produktionslokalerna omvandlas till bostäder. Kommunen kallade den 9 april till ett inledande möte på kommunhuset i Broby angående behovet av att innan ombyggnaden påbörjades undersöka anläggningen kulturhistoriska värden. I mötet deltog planarkitekt Sherif Hosny, plan- och byggchef Anders Siverson och kulturansvarig Helena Zeberg, fastighetsägaren Sven Norup samt undertecknad.

Den 8 maj träffades gruppen på plats för att titta på huvudbyggnaden och för att under besöket diskutera planerad ombyggnation, lösningar, kulturhistoriska värden och särskilda hänsynstaganden.

Karaktärsdrag

Den f d skofabriken, Lejonskor, ligger i Östra delen av Knislinge, alldeles invid dammen av Helge å. Huvudbyggnaden liksom de kringliggande komplementbyggnaderna såsom panncentralen och villan (det f d kontorshuset där även ett par bostäder till anställda vid skofabriken fanns inrymda), utgör drygt fyrtio år efter skofabrikens nedläggning ännu en väl sammanhållen miljö. Det röda teglet dominerar. Att fabriken, som så många andra industrier, byggts ut och om i etapper är bland annat avläsbart genom fönster från olika tidsepoker. Läget vid dammen innebär att skofabrikens huvudbyggnad representerar ett betydelsefullt landmärke för Knislinge, framförallt västerifrån då fabriken ligger i siktlinjen för dem som ska över bron och österut.

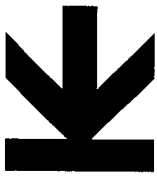
Regionmuseet Kristianstad / Landsantikvarien i Skåne

Box 134, S-291 22 Kristianstad
Tel 044-13 58 00
Fax 044-21 49 02
Besök: Stora Torg

Tomegapsgatan 22
223 50 Lund

besök: Tomegapsgatan 22

org.nr.838201 – 3038
www.regionmuseet.se

Kulturhistoriska värden

Anläggningens kulturhistoriska värden är flera. Regionmuseet vill först och främst lyfta områdesskapande och arkitektoniska värden, dels för den omgivande bebyggelsen men också för orten som helhet. Samman med det områdesskapande värdet hör också immateriella värden, såsom det identitetsskapande värdet. På mindre orter har större företag ofta en tydligare roll än i städer, dels som arbetsgivare men många gånger även på andra sätt. Ofta är olika verksamheter och aktiviteter utanför arbetet också kopplade till företaget, exempelvis föreningar som får låna lokaler. Så skedde även på Lejonskor, där musikkåren repeterade i skyddsrummen.

Skofabriken har också ett lokalhistoriskt värde, något som inte minst Knislinge hembygdsförening lyfter i industrimuseet inrymt i Klockaregården. För äldre generationer finns fortfarande en hög igenkänningsfaktor vid anblicken av olika modeller från Lejonskor. Något yngre associerar kanske till gymnastikskor med namnet Lejon, vilka däremot inte tillverkades i Knislinge.

Interiört är det arkitektoniska värdet i huvudbyggnaden kopplat till lokalernas volymer, till byggnadens fönsterband liksom enstaka fönster, till flöden i byggnaden och då framförallt till rumsenheter som trapphus. Trapphusen, framförallt det äldre av dem, uppvisar konstnärliga värden i form av enklare dekormåleri samt bearbetade gjutjärnsräcken. Till det arkitektoniska värdet räknas också dörrar av olika slag och material. Därtill är ytskikten viktiga att lyfta och då parketten i synnerhet. Ägaren har redan låtit renovera parkett i de lokaler där Wanås idag bedriver del av sin verksamhet.

I byggnaden går också samhällshistoriska och sociala värden att utläsa. De två sammanbyggda skyddsrummen, dit företagets personal skulle ta sig i händelse av krig, berättar en historia som sträcker sig långt utanför Knislinge. Fortfarande finns de dubbla och i förhållande till varandra förskjutna dörrarna, de som skulle skydda mot en stötvåg, kvar i entrén till skyddsrummen. Sedan dess har både första och andra världskriget passerat och därtill Kalla kriget. Snart trettio år efter Berlinmurens fall och Sovjetunionens upplösning uppmanas vi i Sverige återigen att förbereda oss för en krissituation. Sett i ljuset av det får skyddsrummens samhällshistoriska värde ny aktualitet.

De sociala värdena är bland annat avläsbara i olika toaletter i byggnaden, några placerade som holkar ut från en av produktionslokalerna men desto fler inrymda på vilplanen i det äldre trapphuset. Även duschrummen och den numera rivna bastun hör samman med skofabrikens sociala värden.

Omvandling och utveckling

Skofabrikens nuvarande ägare månar om dess historia men vill samtidigt att anläggningen ska användas, och att detta ska ske i samklang med byggnaden. Efter de möten Regionmuseet medverkat i är vår uppfattning att planerad ombyggnad kommer att bidra till detta. Förvisso kommer några av de idag stora rumsvolymerna att försvinna då bostäder ska inredas. Men ställer vi det i relation till vad som uppnås överväger det positiva. Genom att återigen fylla byggnaden med liv, dels i form av olika verksamheter (såsom del av Wanås) och i form av bostäder, skapas förutsättningar för ett långsiktigt bevarande av skofabriken. Nya användningar av byggnaden innebär också att andra värden tillförs anläggningen.

I samband med besöket den 8 maj diskuterades också tillgänglighetsanpassning. Ägarens förslag att ansluta en ramp till befintlig lastkaj ser vi som positivt och ett sätt att dra nytta av byggnadselement som är typiska för industrier. Sannolikt finns fler möjligheter att med förhållandevis små ingrepp tillvarata och bygga vidare på befintliga kvaliteter i anläggningen.

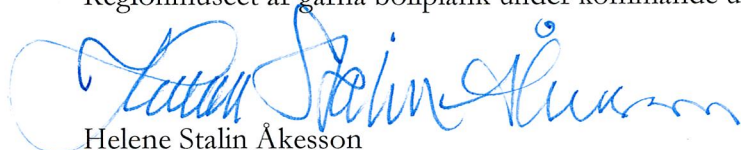

Rekommendationer

Inför en kommande ombyggnad och renovering av anläggningen rekommenderar Regionmuseet att arkitektoniska detaljer om möjligt sparas. Detta bör gälla byggnaden generellt. När det gäller det äldre trapphuset rekommenderar vi att det görs en färgtrappa. Då kan man på ett par begränsade ytor frilägga respektive färgskikt och på så vis dokumentera ursprunglig men också senare tiders färgsättningar. Resultaten av en sådan undersökning kan sedan vara vägledande under renoveringen.

Om det inte ska göras någon extern dokumentation av anläggningen, är Regionmuseets råd att i alla fall ta foton av respektive rumsenhet under renoveringen samt notera detaljer som bör bevaras. Ett sådant material blir i sig ett historiskt dokument, intressant inte minst för dem som ska leva och verka i anläggningen.

Regionmuseet är gärna bollplank under kommande utveckling av skofabriken.

Helene Stalin Åkesson